

N:o 17.

Af herr Jönsson, angående skrifvelse till Konungen med begäran om förslag till stadganden om rätt för rust- och rotehållare att fritt bestämma formen för deras soldaters aflöning.

Då frågan att skilja rust- och roteringsskyldigheten från jordbruket icke under den närmaste framtiden har några utsigter att blifva löst, anser jag, att man bör söka, såvida sådant kan ske utan rubbning i indelningsverkets organisation för öfrigt, förminska de olägenheter, som åtfölja detsamma och af hvilka rekryteringen efter nu antagen praxis är en af de svåraste.

Efter hvad jag kunnat utröna, finnes ingen annan lag, som föreskrifver, huru vid antagning af rekryt skall tillgå, än de under konung Carl XI:s tid upprättade s. k. knektekontrakten med derå tid efter annan gifna förklaringar. Andemeningen i dessa knektekontrakt är att efter den tidens förhållanden göra allt så lindrigt som möjligt för rust- och rotehållare. I följd af bristande föreskrifter och möjligen äfven på grund af olika bestämmelser för olika regementen har dock under tidernas lopp uppstått olika praxis vid hvarje regemente, och detta i synnerhet rörande skyldigheten att lemna soldaten torp samt att bebygga och bruka detsamma m. m.

Vid några regementen finnas inga soldattorp, utan soldaten erhåller kontant lön, vid andra åter fordra vederbörande befäl, att alla soldater skola hafva torp, som af rust- eller rotehållarne skola bebyggas, underhållas och brukas. Jag har aldrig hört någon fackman påstå, att de regementen, som sakna soldattorp, äro mindre dugliga än de, som hafva torp, eller tvärtom, hvarföre man sålunda med säkerhet kan antaga, att det icke heller inverkar på den enskilde soldatens duglighet, om hans löneför-

måner utgå i form af torp m. m. eller uteslutande kontant lön. Hufvudsaken härutinnan måste vara, att rust- eller rotehållarne anskaffa en till rekryt fullt duglig karl. I vårt vidsträckta land är det nemligen helt naturligt, att skilda lokala förhållanden förefinnas, der det på det ena stället är för rust- och rotehållare förmånligare att gifva soldaten torp än att betala kontant lön och på ett annat ställe tvärtom. Genom förättade laga skiften har det inträffat, att hemman flyttats långt från sina förra lägen, och hemman finnas, som hafva 2 till 3 mil till sina soldattorp, under hvilka förhållanden kostnaden för torpets brukning mångdubblas. Ett onus, som vid ett flygtigt betraktande af ett soldatkontrakt eller för en med förhållandena oerfaren kan synas obetydligt, men som dock understundom kan blifva ganska betungande, är skyldigheten att underhålla hus och hägnader å soldattorpet. En vårdslös soldat kan nemligen lätt förstöra dessa så, att årliga stora reparationer blifva nödvändiga, och militärbefälets skyldighet att hvart tredje år tillse, att soldaten å sin sida fullgör sina skyldigheter härutinnan, kan ingalunda fullständigt skydda rust- och rotehållarne för onödiga och dryga kostnader.

För att undvika obehag af sist omtalade slag hade en rotehållare vid Kongl. Skaraborgs regemente låtit i kontraktet med den till rekryt föreslagne karlen införa en så lydande punkt: »Torpet lemnas till soldaten i fullgodt skick efter syn och åligger det sedan soldaten sjelf underhålla husen. Till behöfliga reparationer lemnar roten nödigt virke.» Denna punkt antogs vid sju rekryteringsförrättningar för tillsättande af lika många soldater af tre särskilda regements-chefer och befälhafvare utan anmärkning, men när rotehållaren vid den 8:e rekryteringen framlemnade ett lika lydande kontrakt, blef detta på grund af ofvannämde punkt kasseradt, och karlen, ehuru af vederbörande läkare godkänd, kasserades äfven för den gången, och rotehållaren ålades erlägga vakansafgift för roten. Rotehållaren ansåg sig dock hafva rätt och sökte i underdånighet ändring i detta beslut, hvarpå Kongl. Maj:t genom resolution af den 19 febr. 1886 förklarade att skäl icke förekommit, som kunde leda till ändring i rekryteringsförrättningens öfverklagade beslut.

Prejudikat finnes sålunda, att soldatkontrakt med dylika stadganden äro olagliga, och att rust- eller rotehållare icke äro berättigade att genom öfverenskommelse med soldaten skydda sig för många tvistigheter, som enligt mitt förmenande lätt borde kunna undvikas.

Ehuru jag med lätthet skulle kunna uppräknas flera andra olägenheter af ofvan antydda art, tror jag dock detta vara tillräckligt för att

visa behovet af tydligare och rimligare lag än den, som nu finnes, rörande rekryteringen vid indelta armén och om möjligt lika för alla regementen. Jag hade först ämnat föreslå, att Riksdagen för sin del beslutade en lag i det syfte, att rust- och rotehållare finge rättighet att vid vakans anskaffa duglig rekryt och med denne uppgöra kontrakt efter frivillig öfverenskommelse, vare sig nu soldaten skall erhålla torp, naturaprestationer eller kontant lön, utan vederbörande befäl egde rättighet att ingripa härutinnan, utan skulle befälets skyldighet och rättighet blott vara att tillse, det endast fullt dugliga rekryter antoges, men jag har funnit, att frågan är så invecklad, att jag endast vill vördsamt anhålla:

att Riksdagen beslutar en underdåning skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t behagade taga frågan i öfvervägande och till nästa Riksdag framlägga förslag till sådan ändring i lagen rörande rust- och roterings-skyldigheten, att det må vara rust- och roterings-skyldiga fritt bestämma, att soldatens löneförmåner skola utgå i form af torp, naturaprestationer eller kontant lön.

Om remiss till vederbörligt utskott anhålles.

Stockholm den 25 januari 1889.

P. Jönsson.